

Kako bebe uče?

Spontano učenje događalo se kad bi se Filipu osigurala nespupanost i sloboda, što su odrednice njegove dispozicije i modaliteta

Posljednjih godina u stručnoj se literaturi dosta problematizira pitanje mogu li se kod djece već u jasličkoj dobi prepoznati budući stilovi učenja. Najveći dio stručne literature zastupa stav da je u ovom razdoblju još vrlo rano pretpostaviti kakav je stil učenja pojedinog djeteta, no iskustvo odgajateljice Tee Glancer govori nam da je određene pretpostavke budućeg primarnog stila učenja moguće predvidjeti već i u sasvim ranoj dobi.

▶ Tea Glancer, odgajateljica
Dječji vrtić 'Dječja igra'
Zagreb

istražujemo i stvaramo

Kad sam saznala za Zvonoliku krivulju normalne raspodjele (Willis i Hodson, 2004.), zaprepastila me činjenica da nakon što izmjerimo bilo koju pojavu, uvijek dobivamo gotovo identično raspodijeljene vrijednosti. Radi se o tome da, statistički gledano, uvijek najviše ima prosječnih rezultata i da ih neizostavno u manjem broju prate nadprosječni ili ispodprosječni rezultati. U području odgoja i obrazovanja to bi značilo da će pri istraživanju uspješnosti djece u skupini, iz bilo kojeg područja razvoja, vještina ili sposobnosti, rezultati

doista i bilo. Uzmimo za primjer rješavanje jednostavnog problema kao što je uzimanje predmeta s povišene police, za što je bebi (od oko 18 mjeseci) potrebno dosjetiti se kako mora upotrijebiti neko pomagalo (stolac, štap i sl.) i taj problem riješiti. Prema zakonitosti zvonolike krivulje, možda bi najviše bilo djece koja bez velikih poteškoća, dakle prosječno, uspijevaju riješiti takav problem. Manje bi bilo djece koja u ranijoj dobi uspijevaju izvršiti takav zadatak ili uspijevaju pronaći neke druge, kreativnije načine rješavanja istog problema, dakle iznadprosječnih.

individualnim sposobnostima. Uzmimo na primjer dijete koje osobito drži do čestih interakcija sa svojim prijateljima uz koje ga vežu i snažne emocije. Za ovo dijete timski rad, suradnja, razgovori i rasprave mogu predstavljati najlakši način dolaženja do novih spoznaja i rješavanja problema.

Što čini jedan stil učenja?

U literaturi se već neko vrijeme govori o stilovima učenja i njihovim odrednicama. Međutim, najbliža odrednica koja se slaže i s mojim osobnim stavovima i uvjerenjima ona je koju u knjizi *Otkrijte stil učenja vašeg djeteta* zastupaju autorice Willis i Hodson. Ono što me ovom određenju privuklo, jest širina profila koji čini nečiji stil učenja, ali u isto vrijeme i nemogućnost određivanja isključivog stila pojedinog djeteta, što također onemogućuje etiketiranje djeteta i svrstavanje u puku statistiku. Profil stila koji se izrađuje može biti potpuno individualiziran, što olakšava pristup i osmišljavanje strategija, ali i omogućuje da dijete samostalno sudjeluje u određivanju svoga stila. Prema Willis i Hodson (2004.) stil učenja čine: dispozicija, talenti, interesi, modalitet i okruženje.

Dispozicija predstavlja način na koji se dijete suočava sa svijetom, na koji komunicira i radi (prema autoricama prihvaćanje dispozicije odnosi se na temeljne potrebe uvažavanja i prihvaćanja). Postoji pet dispozicija: izvođenje (kretanje), proizvođenje (organiziranje), pronalaženje (otkrivanje), ophođenje (interakcija) i razmišljanje (stvranja). Dispozicija predstavlja veoma važan aspekt nečijeg učenja.

su definirani kao naše prirodne nadarenosti i vrlo su slični Gardnerovim višestrukim inteligencijama pa tako njihova osnovna karakteristika jest da se obavljaju s lakoćom. Moguće je da osoba, iako ne posjeduje određeni talent, uz trud svlada većinu odrednica nekog talenta (npr. svladavanje sporta kao što je plivanje; dijete ne mora biti talentirano za taj sport, ali trudom koji

Bučna i smijehom ispunjena igra pijeskom upućivala je na Filipovu dispoziciju izvođenja

najvjerojatnije pokazati da će najviše biti djece koja pokazuju očekivane rezultate u odnosu na određeno postignuće (mogli bismo ih nazvati prosječnima). Prema ovoj logici, tu će se naći i nešto manje iznadprosječne djece i dio djece koja određene vještine još nisu usvojila, dakle djece koja su ispod prosjeka u usvajanju određenih vještina. Projiciramo li te činjenice u život jedne odgojne skupine, možda bismo se uvjerali kako bi tako u većini slučajeva

Oprilike isto toliko bi bilo djece koja imaju poteškoće u svladavanju ovog i sličnih problema. Međutim, uzmemo li doista zvonoliku krivulju kao zakonitost, ne znači li to da od neke djece unaprijed odustajemo? Kako bi djeca što lakše svladala poteškoće na koje nailaze, autorice Willis i Hodson predlažu otkrivanje djetetovog jedinstvenog stila učenja. To je osobni način učenja koji se temelji na djetetovim snagama i

ulaže postiže vrlo dobre rezultate). Ima ih dvanaest.

Interesi su najuočljiviji aspekt stila, ali i ovdje postoje opcije kratkoročnih ili prolaznih interesa, 'veličanstvenih ideja' kako ih nazivaju Willis i Hodson, i dugoročnih interesa (iz kojih također mogu izvirati talenti).

Modalitet se odnosi na osjetila kroz koja ljudi primaju i obrađuju informacije. Postoje tri modaliteta (taktilno-kinestetički, auditivni i vizualni), a autorice u svojoj knjizi također navode varijacije unutar samog modaliteta (npr. auditivni modalitet može se raščlaniti na najučinkovitije učenje slušanjem ili verbalnim putem).

Okruženje je također bitan dio nečijeg profila i obuhvaća aspekte koji osiguravaju da se dijete osjeća ugodno, što može biti preduvjet za stvaranje optimalnih uvjeta za učenje. Ono obuhvaća zvuk koji netko preferira dok uči (tišina, glazba...), tjelesni položaj (sjedanje, stajanje...), interakciju (nasamo, u društvu s drugim ljudima...), osvjetljenje (jarko svjetlo, sunčeva svjetlost...) i temperaturu (zatvoreni ili otvoreni prozori...).

Svi ti podaci služe u izradi profila stila učenja i predstavljaju snagu djeteta ili bilo koje druge osobe. Nakon što se otkriju eventualne teškoće, postavljaju se razvojni ciljevi za pojedino dijete te tehnike i strategije kojim bi se određena teškoća najlakše prevladala s obzirom na specifičan način učenja. Osim što se može koristiti za djecu školske dobi, pojednostavljeni oblik cijelog procesa može se koristiti i za djecu predškolske dobi. Međutim, za djecu do tri godine to bi bilo vrlo teško s obzirom na to koliko bi traženi podaci bili teško uočljivi.

Tijekom rada u mješovitoj skupini upoznala sam se s teorijom stilova učenja i već spomenutom literaturom. Međutim, kako sam u međuvremenu počela raditi u jaslicama, nisam htjela odustati od teme koja me zanimala. Odlučila sam neke spoznaje pokušati primijeniti na djecu jasličke dobi, koliko mi to uvjeti i sama djeca omogućće. Bila sam

svjesna truda koji me je čekao, ali i rizika da su moje želje ili pretpostavke krive. Svoj rad ove godine shvaćam kao neku vrstu zanimljivog iskustva koje bi se moglo još bolje i detaljnije razraditi i istražiti.

Moje iskustvo rada u jaslicama

Na samom početku godine izradila sam instrumentarije koji će mi biti potrebni za praćenje razvoja djece (razvojne liste) i prikupljanje podataka vezanih za stilove učenja. Prikupljene podatke objedinjavala sam nešto drukčije nego što su objedinjeni u originalu, jer sam nastojala pojednostaviti proces i na taj ga način prilagoditi dobi. Jako mi je teško bilo otkriti bebin talent i često sam bila u nedoumici kako razlikovati talent od interesa. Nisam znala što zaključiti npr. ako beba od 15 mjeseci može oko pola sata sudjelovati u slušanju jednostavne priče koja je popraćena slikama. Radi li se o bebinom interesu za šarene stranice i živu gestikulaciju odgajatelja dok čita ili su u pitanju već neke sposobnosti (talent za jezično razmišljanje i baratanje riječima) koje će kasnije doći do izražaja? Često sam dio za određivanje talenta ostavljala ipak praznim želeći moguće pogreške svesti na minimum. Proučavanje teme i izrada instrumentarija također su mi olakšali rad. Bilo mi je jednostavnije povezati bebinu osobnost s kojom sam se susretala u svakodnevnom radu s teorijskim pojašnjenjem te iste osobnosti u literaturi (ako bi beba pokazivala nesigurnost u razigranim grupnim aktivnostima i ako bi se npr. klonila glasnih zvukova, pretpostavila bih kako *okruženje* koje toj bebi najviše odgovara jesu meki/nježni zvukovi ili tišina i individualan rad). Također, radeći na ovaj način, bilo mi je olakšano prikupljanje podatka jer sam točno znala koji su mi podaci potrebni.

Beba Filip

Na primjeru dječaka Filipa (u vrijeme mog istraživanja u dobi od 17 do 24 mjeseca), pokušat ću prikazati kako sam otkrivala

njegove osobitosti učenja i istraživala koje ću mu aktivnosti ponuditi.

- Vrijeme je dnevne njege i Filipu mijenjam pelenu. On leži s lopticom u ruci i gleda u moje lice. Ja počinem izvoditi grimase, pravim se da padam, dižem ruke i proizvodim čudne zvukove. Beba se smije svim srcem i ja osjećam da se između nas događa nešto, da se događa ona 'socio-emocionalna veza'. Zašto sam to 'nešto' osjetila upravo u takvom trenutku zabave i smijeha? Dnevni ritual kao što je prematanje meni je koristio kao još jedan izvor prikupljanja podataka o djeci; neke bebe vole pričati, neke čitati slikovnice dok leže, neke vole nježnije dodire, neke pjesmice uz pokrete ruku i sl. Informacije koje sam uočavala upravo u vrijeme tih dnevnih rituala, također sam shvaćala kao dio cjelokupne slike o djetetu.
- Filip se igra u centru s raznovrsnim aparatima. Oformljen je nakon što sam uočila njegov **interes** za tehniku. Dok istražuje otvore, umeće CD-ove i kazete, diže se, sjeda, smije se, pravi grimase i nasmijava me. Potpuno je zaokupljen igrom i istraživanjem, a opet ima potrebu za zabavom.
- Dok druge bebe brašno istražuju laganim dodirima, jednim prstom ili samo gledanjem, Filip cijelom rukom lupa po njemu. Brašno mu tada pada po licu, a on se smije gledajući prijatelje i mene. Zaključila sam kako su potrebe za šalom, zabavom, kretanjem i razigranošću sastavni dio Filipovog načina učenja. U literaturi se to naziva **dispozicija izvođenja**. Ponekad je to toliko bilo očito pa bi Filip inzistirao na suprotnom doživljavao kao ometanje i ostavljao aktivnost.

Najduže se zadržavao u igrama s nestrukturiranim materijalom. Pijesak i voda aktivnosti su u kojima bi bez prekida i odmora,

istražujemo i stvaramo

u dobi od 19 mjeseci, sudjelovao od 20 do 30 minuta. Međutim, igre su iz trenutka u trenutak trebale biti nove, izazovnije i raznovrsnije. Oduševljenost materijalom i zadovoljstvo pokazao je jednoga dana penjući se u bazen s pijeskom. Kad se popeo i sjeo u bazen, opet je zadovoljno počeo glumiti i smijati se. Bilo kakvo rastavljanje (obično aparata) i manipuliranje, zaokupilo bi mu pažnju. Igre s temperom ili vodenim bojama uvijek su bile više od nanošenja boje po papiru. Filip je morao dotaknuti smjesu, uroniti cijelu ruku ili prolijevati boju. Filipova mama je nakon nekoliko takvih aktivnosti samoinicijativno donijela hlače i majicu za takve igre. Bilo mi je jasno kako su dodir i kretanje također bitan dio Filipovog načina učenja (taktilno-kinestetički modalitet). Osim toga ne smeta mu buka, voli kretanje (stajanje) i blizinu odraslog ili vršnjaka, a to su sastavnice dijela okruženja u profilu.

Takve informacije prikupljala sam u njegovu osobnu mapu. Fotografije i komentari služili su mi kao stalni podsjetnik na uočene osobine. Opisi njegove dispozicije i modaliteta, te predložak primjerenih strategija, tehnika i aktivnosti, olakšavali su mi pristup i planiranje daljnjih akcija. Osim toga, razvojna lista ukazivala mi je na Filipov razvojni status te područja na kojima bi se dodatno moglo poraditi. Jedno od takvih područja bilo je poticanje samostalnosti u svlačenju i oblačenju. Kako bi se što više olakšalo usvajanje te vještine, Filipu su aktivnosti trebale biti posebno prilagođene. Trebale su biti interaktivne, zabavne, uključivati zaigranost, pretvaranje, šale i djelovanje.

Zabavno učenje

Tako smo se tijekom pripremanja za poslijepodnevni odmor smijali i unosili dozu

Primanje informacija i učenje Filipu je olakšavalo manipuliranje predmetima (modalitet), kretanje i rukovanje (dispozicija)

iznenađenja. Nismo koristili verbalne poticaje, pojašnjavanja, ohrabrenja i slično, iako bi takav pristup mogao biti sasvim odgovarajući za neku drugu bebu. Ja bih Filipu navlačila pidžamu preko glave, a on bi je uz smijeh skidao (ili obrnuto). Bila sam svjesna kako kroz šalu Filip u stvari vježba skidanje i oblačenje gornjeg dijela pidžame. Za vježbanje oblačenja i izuvanja papučica koristili smo npr. tehniku videosnimanja i istovremene projekcije na televizoru. Sve bi bebe skinule svoje papučice, potom bi ih tražile i pokušavale obući. Cijelo su se vrijeme mogle u isto vrijeme gledati na ekranu televizora. Nekoj djeci je više odgovaralo mirno promatranje poticajne slikovnice na ovu temu. Oduševljenje djece vlastitim prikazom na ekranu bilo je veliko, a kod Filipa se ova aktivnost 'poklopila' i s njegovim interesom za tehniku. Kako bi se dodatno razvila Filipova socio-emocionalna osjetljivost prema prijateljima, trebalo je

provesti sklop aktivnosti također prilagođen Filipovom posebnom načinu učenja. I ovaj put aktivnosti bi trebale osigurati opipljivo iskustvo, uključivati dodirivanje i odigravanje, biti interaktivne, a materijal bi trebao biti različitih tekstura. Sigurno bi svatko tko radi s djecom jasličke dobi osmislio drukčije aktivnosti. Meni su na pamet pale igre u obiteljskom centru pa mi je zadaća bila kroz brigu o lutkicama prorađivati usvajanje pozitivnih emocija. Međutim, kako bi se potaknuo Filipov interes, trebalo je uključiti i nestrukturirane materijale koji će ga privući. Kupanje lutkica u vodi, mazanje pravim kremama i puderima, prematanje pravim pelenama, hranjenje tijestom, voda u bočicama kao čaj za lutkice – samo su dio aktivnosti poticanja njege i pažnje. Aktivnosti su opet morale osigurati spontanost, zabavu i rukovanje. Osim za navedeni cilj, aktivnosti su također utjecale na razvoj Filipove igre koja je počela obilovati kontaktima s vršnjacima, jednostavnom suradnjom i međusobnim oponašanjem.

Ovo je dio postavljenih ciljeva i prilagođenih im aktivnosti za dječaka Filipa. Htjela sam prikazati kako sam pokušala uvidjeti njegovu jedinstvenost i prilagoditi mu aktivnosti kako bi na taj način stvorila optimalne prilike za njegovo učenje. Opisano iskustvo bez sumnje zahtijeva dodatan napor, osobnu motivaciju i trud. Mislim kako bi bilo zanimljivo pratiti promatrane bebe do polaska u školu i uvjeriti se u ispravnost pretpostavki i učenih osobina. Bilo je trenutaka kad neke osobine nisam mogla uočiti ili su mi bile nejasne, ali ipak mislim kako svatko od nas može navesti barem jednu osobinu po kojoj je neka beba posebna i kako samo ta jedna osobina za početak može biti dovoljna da tom djetetu omogućimo rano učenje.